

Кропочева Н. М.

*науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК В КОНТЕКСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ

Метою наукового дослідження «Інформаційні ресурси освітянських бібліотек у розвитку педагогіки, психології та освіти» (2020–2022), виконуваного фахівцями відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (надалі – ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) є розкриття стратегічних напрямів діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України щодо формування та використання галузевих інформаційних ресурсів у контексті трансформаційних змін у галузі освіти.

Заявлена назва наукового дослідження продовжує в певній мірі дослідження попередніх років, що проводилися в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (завершено дванадцять наукових досліджень фундаментального та прикладного характеру). В той же час слід відмітити той факт, що першорядні завдання зазначеного наукового дослідження включають ряд взаємопов'язаних понять і термінів, що кардинально міняють узагальнене сприйняття й рівень вирішення проблемних питань дослідження, сфокусованих в стратегічно важливих суспільних сферах.

Розглянемо основні поняття, що певним чином координуватимуть цільові орієнтири нашої розвідки.

З'ясування змісту поняття «інформаційно-освітнє середовище» представлено як «<...> структуровану сукупність ресурсів і технологій, заснованих на єдиних технологічних та освітніх стандартах, що дозволяє забезпечувати вільний доступ суб'єктів освітнього процесу до інформаційних ресурсів, їх ефективну комунікацію та співпрацю в рамках такого середовища для досягнення освітніх цілей <...>» [3, с. 26].

У змісті наведеного визначення, точніше, в зазначеному логічному ланцюжку базових понять, можемо визначити такі чотири компоненти: управлінський, змістовий, організаційний та технологічний, в структурі кожного із яких згруповано відповідні ключові блоки. З'ясуємо основні елементи змістового компонента інформаційно-освітнього середовища:

- наукові ресурси (репозитарій, платформи відкритих журнальних систем, бази даних дисертаційних та магістерських робіт);
- навчальні ресурси (система Moodle, дистанційні курси, онлайн-курси широкого діапазону навчальних дисциплін;
- інформаційно-методичні ресурси.

Визначення поняття «електронні ресурси» представлено в редакції довідникового видання, підготовленого науковцями Інституту інформаційних технологій і засобів навчання в контексті відповідності термінологічної визначеності основних понять до сучасного стану розвитку інформаційно-аналітичного супроводу наукових досліджень та використанню електронних систем відкритого доступу. Зокрема, основними властивостями електронних ресурсів названо «*навчальні, наукові, інформаційні, довідкові* матеріали та засоби, розроблені в електронній формі і представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів та необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу <...> і є одним з головних елементів інформаційно-освітнього середовища» [1, с. 19].

Таким чином, виокремлено три значущі аспекти дефініції електронних ресурсів:

- типовидовий розподіл документів,
- способи представлення даних у електронній формі засобами інформаційних чи комп'ютерних технологій;
- відтворення за допомогою електронних технічних засобів.

Виявлені характеристики дають можливість атрибутувати пріоритетні ознаки подальшого формування інформаційно-освітнього середовища та електронних ресурсів в частині термінологічної визначеності та встановленні динаміки формування галузевого інформаційного ресурсу бібліотек закладів вищої освіти за традиційними та електронними складовими.

З урахуванням результатів окремих вітчизняних розвідок, інформаційних студій, довідникових видань із досліджуваної проблеми, в яких розглянуто певні аспекти становлення інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти, і, відповідно, бібліотеки як структурного підрозділу, можемо визначити чотири визначальні напрями проєктування інформаційно-освітнього середовища відповідно до розв'язуваних завдань:

- комбіноване (на рівні закладу вищої освіти);
- спеціалізоване (на рівні факультету ЗВО);
- освітнє середовище із реалізацією конкретних стратегій навчання, запровадження педагогічних технологій навчання;

– визначення можливостей застосування ресурсів відкритого доступу в освітньому та науково-дослідницькому процесах.

З огляду на встановлені особливості формування електронних ресурсів бібліотек закладів вищої освіти, маємо можливість сформулювати подальші напрями виконання завдань аналітико-синтетичного етапу зазначеного вище наукового дослідження в руслі наступних тематичних напрямів:

– кореляція сформованих бібліографічних, реферативно-аналітичних ресурсів відповідно до наукових досліджень, здійснюваних (завершених) науковими бібліотеками закладів вищої освіти;

– змістове наповнення електронних репозитаріїв та інших відкритих е-архівів бібліотек ЗВО;

– диференціація електронних ресурсів за рівнем і місцем їхнього продукування (зовнішніх, власної генерації, локального доступу) [4, с. 51].

Окреслені напрями зовсім не вичерпують проблемний спектр репрезентованих в науковому дослідженні проблемних та дискусійних зон, пошуки вирішення яких розширюватимуть інформаційне поле узагальнень, висновків та вироблення практичних механізмів цілеспрямованого впливу на процес проектування інформаційно-освітнього середовища та електронних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Використання електронних відкритих систем для інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень : словник-довідник. ІТЗН НАПН України. Вид. 2-е, випр. та доповн. К. : ЦП Компринт, 2019. 76 с.

2. Калинина Л. Н., Петровский С. С. Анализ и перспективы использования облачных технологий в процессе управления общеобразовательными учебными заведениями. *Укр. пед. журнал*. 2015. № 2. С. 44–64.

3. Морзе Н., Буйницька О., Варченко-Троценко Л. Створення сучасного електронного курсу в системі Moodle : навч. посіб. / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. [Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький], 2017. 231 с.

4. Пономаренко Л. О. Інформаційні ресурси освітянських бібліотек у розвитку педагогіки, психології та освіти: найістотніші результати першого етапу НД Інформаційне забезпечення сфери освіти та науки України : матеріали звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (22 груд. 2020 р.). Вінниця, ТОВ «ТВОРИ», 2020. 86 с. С. 50–52.